

kialakításának feladata háruj a pedagógusképzésre. Csak ennek a kettős követelménynek a megvalósulása teszi lehetővé a lényegre való szorítkozást, az enciklopédizmus elkerülését, az oktatás nevelő jellegének szemmel tartását, továbbá olyan készségek és tulajdonságok kialakítását minden tanulóban, mint a gondolkodás fegyelmezettsége, a szabatos írásos és szóbeli kifejezőképesség, az új iránti érzékenység és fogékonyság, a nyitottság mind az emberrel foglalkozó, mind a természet-tudományos és technikai tárgyak és foglalkozások emberalkító hatásaival szemben, a kutató szellem ápolása stb. (287. l.)

A második tényező *a lélektan és a lélektan alkalmazásának* megismerése. Ez mind a tanulmányi munka jó szervezése, mind a tanulók megismerése és iskolai vagy pályára

való irányítása (orientáció) érdekében látszik elengedhetetlennek. A kérdéssel külön tanulmány foglalkozik (205. l.).

A kötet tanulmányai — a közreműködők világnézeti irányultságból eredő korlátosságai mellett is — nem egy tekintetben tanulságosak. Így ki kell emelni a pedagógus tevékenységének szentelt nagy figyelmet, a pedagógus szerepének a jövő várható alakulása alapján való megítélését, és egyes kívánalmak bátor megfogalmazását. A befejező következtetések közül emeljük ki itt azt (406. l.), amely sürgeti az iskolának és az egyetemnek a gazdasági-, társadalmi- és közélettel való szorosabb kapcsolatát, az érdektelen, időtlen és elvont műveltség szemléletének feladását, mély és állandó kapcsolatok kialakítását iskola és élet között.

Kiss Árpád

HAROUX, H.:]

LA FORMATION DES EDUCATEURS ET LA PSYCHOLOGIE SCIENTIFIQUE

Louvain, Nauwelaerts, 1957. 80 lap.

A szerző, a louvain-i egyetem előadója néhány évvel ezelőtt állította össze rövid összefoglalását a tudományos pszichológia azon eredményeiről, melyek segítséget nyújthatnak a korszerű pedagógiai munkában. A pedagógusoknak a pszichológiával való foglalkozását három téren látja szükségesnek; ezek:

1. a célok megvalósításához szükséges módszerek és eszközök ismerete,

2. a tanárral kapcsolatos különböző problémák ismerete,

3. a különleges nevelési tevékenységek elméleti és gyakorlati ismerete.

A másodiknak és harmadiknak említett területeket csak röviden tekinti át. A másodikba sorolja a pedagógus lélektanát, a pedagógus kiválasztásával és gyakorlati képzésével kapcsolatos lélektani problémákat, valamint az értékelés (itt a pedagógus minősítése) problémáit; a harmadikba olyan tevékenységeket, mint a nehezen nevelhető gyermekek nevelése, a sport-tanácsadás, tanácsadás az iskolának és osztálynak, mint munkára ösztönző környezetnek a kialakítására (a munkalélektan egyes eredményeinek alkalmazása), a pihenés megfelelő beiktatására vonatkozó ismeretek.

Részletesebb az első területen szükségeseknek ítélt tudományos lélektani eredmények felsorolása. Ezekre térünk ki röviden.

A kitűzött célok megvalósítása bizonyos számú probléma megoldását kívánja a pedagógustól. E problémák megoldása

csak úgy lehet eredményes, ha olyan *objektív adottságok* ismeretén alapul, melyeket csak a tudományos pszichológia tárhat fel. Lehetetlen *hatékony* oktatást végezni, *a személyiség megfelelő alakításán munkálkodni és az értékeket megbízhatóan továbbszármaztatni*, ha a pedagógus nem ismeri és nem képes tekintetbe venni azt a *sokféle tényezőt*, melyektől ezen sokféle feladat megvalósulása függ. Milyen tényezők ismeretéről van szó? A szerző a következőket említi:

a) A gyermek *veleszületett képességei (aptitudes)*: nem kétséges, írja a szerző, hogy azok a teljesítmények, melyeket a tanuló az egyes ismeretkörökben elérhet, függenek ezektől a képességektől. Megértő és tanulási képességét az egyes tanulmányokban befolyásolják értelmi képességei és általános tanulékonysága. Ugyanígy van az ismereti és esztétikai értékekben való részese-déssel.

Találkozik a pedagógus a képességek problémájával egy másik szinten is. Mikor ugyanis arról van szó, hogy a tanulókat értelmességük, emlékezőképességük, kezűgyességük stb. alapján ítélje meg, akkor ez a képesség (*capacité*) már magában foglalja mind a veleszületett képességet (*aptitude*), mind ennek gyakorlás, környezet-hatás és egyéb befolyás útján való továbbfejlesztését. Az így értelmezett képesség biztosítja egy tevékenység sikerességét.

A szerző a továbbiakban ismerteti a képességek lélektanának útját az elemi funkciók feltételezésétől (érzékenység, fi-

gyelem, emlékezés, megkülönböztetőképeség) a tényezők statisztikai (matematikai) elemzéssel való feltárásáig, viszonyaik és szerkezetük meghatározásáig. Majd érvel a *pszichológiai vizsgálatok* mellett a tanulók képességeinek megállapítása érdekében.

b) *Személyiségi tényezők*: ezek megállapítása megkívánja a személyiség leírását, szerkezetének meghatározását, az örökletes és környezeti tényezők meghatározását stb., ezek alapján az alkotó fejlődés és a megfelelő kiteljesedés feltételeinek megteremtését.

c) *Társadalmi tényezők*: ilyenek a társas kapcsolatok (vezetés, együttműködés, versengés stb.) feltételeiként megállapítható tényezők.

d) *Tanulási tényezők*: ezek körébe tartoznak az ismeretszerzés, a magatartás alakításának feltételei; az iskolai munka felől az iskolai munka szervezése (munka — szünetek — pihenés), az eszközök leghatékonyabb módon való felhasználása, az átvitel és az alkalmazás, a motiváció, a tanulási nehézségek.

e) *A tanulással mint munkával való foglalkozás, munka- és fáradsági tényezők.*

Ezen az 5 csoporton felül alapos pszichológiai ismereteket kíván a szerző a tanulói teljesítmény megállapításához (osztályozás), a sikertelenségek okainak megállapításához, a tanulók segítéséhez abban, hogy a nekik megfelelő magasabb iskolát, illetőleg életpályát válasszák.

A kis kötet érvelés amellett, hogy a pedagógusképzés juttassa el a pedagógust a töle irányított folyamatok tudományos megértéséhez, tudományos megoldások kereséséhez a tapasztalatiak helyett, melyek csak megközelítések lehetnek, és csak korlátozott határok között érvényesek.

Hiányossága a munkának, hogy a felsorolások csak általánosságban maradnak, kívánalmak; nincs gyakorlati javaslat arra vonatkozólag, hogy milyen terjedelemben és mélységben kell a fiatal tanárnak jártasnak lennie az említett területeken, mennyi idő fordítható előkészítése idején lélektani tanulmányokra. A szerző meggyőző a pszichológia tanulásának szükségességéről, de a határok megjelölése nélkül inkább a pszichológus-, mint a pedagógusképzés feladatait részletezi.

Kiss Árpád

A MAGYAR NEVELÉS TÖRTÉNETE A FEUDALIZMUS ÉS A KAPITALIZMUS KORÁBAN

(Szerk. Ravasz János)

Budapest 1960, Tankönyvkiadó. 268 lap.

RAVASZ JÁNOS, FELKAI LÁSZLÓ, BELLÉR BÉLA és SIMON GYULA szerzőknek megjelenése fontos eseménye szakmánk életének. Tulajdonképpen továbbfejlesztése annak a brosúra-jellegű tankönyvnek, amely a tanítóképzők számára a két első helyen említett szerző tollából még 1950-ben látott napvilágot, és azóta úgyszólván évről évre lényeges változtatás nélkül újra megjelent. Szerzői eredetileg a mostani változatot is tanítóképzés tankönyvnek szánták. Létrejöttében tehát döntő szerepe van a pedagógusképzés, szorosabban a tanítóképzés szükségleteinek, annak a helyes felismerésnek, hogy a szocialista nevelés tudatos szolgálataira készülő pedagógus nem nélkülözheti a nevelésügy és a nevelői gondolkodás hazai fejlődésének valóban történeti szemléletét.

Ez a helyes felismerés érvényesült az elmúlt évek során egyetemi tanárképzésünkben is, amikor — az egyetemi szintű pedagógusképzés hazai történetében mind-egyedül először — minden tanárképző szakos hallgatónak külön kollégium keretében kötelező jelleggel magyar neveléstörténeti

előadásokat is kellett hallgatnia. Az egyetemi és a tanítóképzőintézeti oktatásnak ezen a tudománytörténeti szempontból is fontos kezdeményezésén túl utalunk kell ebben az összefüggésben a *Pedagógiai Tudományos Intézet* neveléstörténeti csoportjának létrejöttére is. Vtt 1954-től — ugyan-csak első ízben a tudományszak történetében — rendszeres magyar neveléstörténeti kutatómunka indult meg, főként a kapitalizmus korára vonatkozóan; újabban azonban nevelésügyünk felszabadulás utáni időszakára kiterjedően is.

Más tudományszakok területéhez képest, természetesen még ennek a kutató és oktató munkának a „keresztmetszete” is igen-igen szűk. Ez a helyzet azonban csak átmenetet jelenthet. Abban a mértékben, ahogy a nevelőmunka gyakorlatában és elméletében a marxizmus érvényre jut, amilyen mértékben képessé válunk tudományunk tárgyának valóban fejlődésében történő szemléletére, abban a mértékben fog nőni az igény a hazai neveléstörténet egyre elmélyültebb művelésére is. A szocialista építés társadalmi gyakorlatának